

SEV og demo- krati

Oddagrein

SEV tók nú um dagarnar avgerð um ikki at lata almenningin fáa atgongd til umboðsráðsfundirna. Hesir fundir hava altíð verið fyrri afturlatnum hordum men viðgerðin av hesum máli í fjølmiðlunum í seinastuni, har tað hevur verið funnist harðliga at SEV fyrri ikki at loyva pressuni til hesar fundir, fekk somu leiðslu at spyrja umboðsráðslimirnar, um teir vilja hava gamla siðin broyttan. Og svarið varð eitt greitt nei.

SÍÐANI hevur formaðurin í umboðsráðnum, Hans Tavsens Olsen alment sagt frá, at ein orsök til, at SEV ikki ynskir, at fundirnir eru opnir, er tann, at teir tá vilja ikki enda í somu støðu sum lögtingið, sum verður sammett við eitt sirkus, tá sent verður fyrri opnari mikrofon.

Í dag er eitt eftir okkara tykki sera skilagott innlegg her í blaðnum, har ein bygdarráðslimur í Klaksvík sigur sína hugsan um henda spurning. Hann heldur tað líkist ongum av SEV-formanninum at gera gjøldur burtur úr og niðurgera viðgerðirnar í lögtinginum og brúka hesar sum próvførslu ella heldur undanfærslu fyrri ikki at hava opnar fundir í umboðsráði SEV's.

VÆL vitandi, at tað er teir einstøku limirnir í umboðsráðnum, sum hava atkvøtt ímóti opnum fundum, so halda vit tað vera so vánaligt fyrri ikki at siga ódemokratiskt av leiðsluni í SEV, at hon við teimum atfinningum, sum gjøgnum árin hava verið móti SEV, ikki hevur roynt at ávirka umboðsráðið til at vilja góðtaka, at hetta stóra og týðandi almenna forum verður meira opið. Tvørturímóti - tað loyva vit okkum at gita - hevur leiðslan í SEV verið á sjarmuoffensiv kring landið fyrri at fáa umboðslimirnar at varðveita stongdu fundirnar. Í hvussu so er má sigast, at SEV-leiðslan hevur ikki gjørt nakað serligt fyrri at loysa upp fyrri hesum máli og gera sína ávirkan (royndir) galdandi, tí hon veit betur enn nakar einstakur umboðsráðslimur, at tað hevði verið best fyrri demokratið, at fundirnar vóru almennir.

LEIÐSLAN hevur einki gjørt fyrri at sannføra nýggjar umboðsráðslimir um, at tað hevði kanska verið best fyrri fólkaræðið, at hesir fundir vóru eins opnir og lögtingið er tað. Boyggjir tú teg ikki fyrri meirilutanum er tú ikki demokratiskur verður sagt. Tað er sætt, men spurt kundi verið: duga vit at handfara hetta edla amboð, sum demokratið er! Høvdur grundarlagið hjá umboðsráðslimumum at taka eina avgerð verið nóg gott og nóg sakligt, tá ein grundgeving er tann, at teir vilja ikki hava hetta at líkjast tí sirkus sum er á lögtingi. Er hetta ikki ein ásanann av, at meirilutlutan í umboðsráðnum ikki virðir ta demokrati, sum hann nú bráðdliga er settur at amboða. Hetta málið lýsir meira enn nakað annað, hvussu illa stætt er við demokratiinum í Føroyum.

Sosialurin

Sjónarmið

Er munur á privatum vinnu- lívi og kapitalismu?

Privata vinnulívið í Føroyum er í trongum skóm, og hevur verið tað leingi. Fyrr koyrdi tað við størum ískoyti frá tí almenna, so størum, at man kann siga, at næststørsta útlutningsvøra úr Føroyum vóru skattakrónur.

Nú gremur borgmeistarinn í Klaksvík seg um, at ein kommunistisering av vinnulívinum fer fram, og hetta »prógvar« hann við at vísa til, at almennur peningur (kapitalur) varð settur í Fiskavirking og nú eisini í Fiskasølu.

Hevði nakar substansur verið í hesi skrimslasøgu, so hevði tað verið fyrst og helst einastu ferð í søguni, at teir økonomisku skansarnir í vinnulívinum vóru tiknir (kommunistiserad), uttan at nøkur kommunistisk rørsla var í eygsjón. Ella eitt sera stjáltsamt tilfelli, har fólkaflokksmenn fungeraðu sum »stand-in's« hjá ikki eksisterandi kommunistum?

Misskilt kapitalisma

Men veruleikin er ein heilt annar. Tað visir seg, at føroyskir fólkaflokksmenn/kapitalistar als ikki vita hvat kapitalisma er.

Ja, svarið nú, hinir gomlu. *Hvat er kapitalisma?*

Henda elementera óvitunheitin er helst ein grundleggjandi orsök til, at skilið er, sum tað er í Føroyum. Kapitalisma hevur einki við høgur stjórlnir, stórar bílar, ella feitar eigarar at gera.

Er profittur eitt fy-fy orð?

Kapitalisman krevur í fyrsta lagi, at peningurin ynglar, ella rættari sagt: at kapitalurin gevur profitt.

Hetta er grundkravið! Alt annað er og verður nakað mix og bix, sum fyrr ella seinni fer í grovina. Hvar ið eigur kapitalin, ella hevur ræðið á honum, kann fyrri so vítt vera líka mikið. Tað er líkamikið um tað er ein privatpersónur, ein sjálveigandi stovnur, ein familja, fólkið í einari bygd, eitt fakfelag, ein kommuna ella Landið.

Gevur tann investeraði kapitalurin ikki profitt, so er fyrirtøkan meira at sammeta við sosialfor-

sorg ella arbeidsfremjandi tiltøk (tá av tí frægaru slagnum).

Dømin eru mong. Partafelagið Kjølbro var seinastu tjugu árin ogn hjá einum almennum grunni (Færøsk fond af 1971). Kommuna og fakfelag áttu Tvøroyrar Flakavirki. Ein privatmaður átti Polarfrøst í Vági. Bygdarfélagið átti Norðis á Eiði (tað var gamla kommunulæknin, sum gekk á odda í sínari tíð og var initiativtakari). Og Carlsberg-Tuborg í Danmark er ikki nøkur privat-manna ogn, men ein sjálveigandi grunnur eigur, og sum kunnugt gevur fyrirtøkan góðan profitt.

Profittur og bankarenta

Eitt elementert krav er afturat. *Profitturin skal vera minst líka stórur sum bankarentan.*

Er hann ikki tað, so loysir tað seg ikki at seta sparpengarar í virkir, skip ella handilsskip. Hvi keypa partabrev, sum litið og einki kasta sær, um tað gevur meira og er tryggari at seta pengarnar uppá bankabók. Harafturat hevur tann idiotisk skattapolitikurin verið førður, at rentuinnøkur í Føroyum at kalla ikki vóru skattaðar, meðan rentuútreiðslur kundu dragast frá.

Í Føroyum vóru eftir gomlu lógini meir enn 2000 partafeløg, men kanska bert 5 góvu eitt vinningsbýti, sum líkist nokrum.

Ti hevur eingin verulig kapitalisma nakrantíð verið í Føroyum! Hetta retarderaða barnið hjá Fólkaflakkinum hevur altíð livað av studningi, stuðli, studningslánum, ískoytum, landskassaveðhaldum, serlánum, ískoytum úr almennum grunnum, innflutningsstudningi, flutningsstudningi og útlutningsstudningi og, og, og...

Ti hevur tann vanliga søgan verið, at næstan allar fyrirtøkur hava havt ov litlan eginkapital, so »smáskjálvtar« sum prísfall, hækkingar oljuprísar, broyttir dollarkursir, illveður og andrøður hava koyrt fyrirtøkur á heysin, um ikki nýggj lán vóru tikin í bankunum.

Kapitalisman hjá Fólkaflakkinum hevur mest verið ein ideologisk kapitalisma: prátt og politikkur og ein feit cigar. Fáir teirra høvdu dirvi at koma fram við sínum egnu vágaføsa (risiko-villiga) kapitali. Best var at lata pengarnar

standa í sparikassanum, og so læna uppá bókina.

Framtaksgrunnurin er eitt Venture-felag

Og so gremur Klaksvíksborgmeistarinn seg um, at hesin nýggi Framtaksgrunnurin skal »stinga nøsina í tað privata vinnulívið í Føroyum«. Maðurin livir helst lukkuligur í síni egu verð, og heldur at alt er við tað gamla.

Men nú er tað soleiðis, at hesin framtaksgrunnur ikki bara er ein nýggjur lðnaðar-, Menningar- ella annar almennur grunnur.

Framtaksgrunnurin (ja, navnið er óheppið) er eitt Venture-felag. Venture merkir nakað tað sama sum risiko ella vági. Hetta er ein fyrirtøka, sum kann seta partakapital (summi kalla tað misvísandi partapening) í nýggjar fyrirtøkur. Og setir tú partakapital í eina fyrirtøku, so hevur tú eisini rætt at velja fólk í nevndina.

Tað er, sum klaksvíksingurin helst eisini veit, munur á partakapitali og eitt nú driftslán úr bankum ella stuðli úr landskassanum.

Lat okkum heldur fáa eina ordiliga kapitalismu, sum dugir nakað, istaðin fyrri hetta lunkaða privata vinnulívið, sum etur kapitalin upp, heldur enn at nøra um hann. So hevði ikki verið neyðugt hjá fakfeløgum, kommunum, traðarmonnum og skúalærarum at sett sparpeningin í hesar deyðisglara-fyrirtøkur hjá ódugnaligum »kapitalistum«.

Ja, nógvi fyrri at ein sosialistur skal noyðast at forklára einum fólkaflaksmanni hvat ið kapitalisma er!

Rolf Guttesen,
25. august 1995

Kvinnuhúsið

Ráðgevingin hjá Kvinnuhúsinum er opin hvønn hóskvöld frá kl. 19.00–21.00, inngongd hjá KFUM, Óman Pisuvarða 2, ella á tlf. 17200.

Kvinnuhúsið er opið gerandisdagar frá kl. 10.00–16.30. Telefonin, 17200, svarar hvønn dag frá kl. 10.00 fyrrapart til kl. 7.00 á morgni.

Veðurtænastan á Veðurstøðini

Upplýsingar um veðrið á veðurstøðunum kunnu fáast við at ringja á tlf. 12210.